

Ragyog a hold

Michael Chabon

21. SZÁZAD
KIADÓ

Budapest, 2017

Nekik ajánlom. Komolyan.

A holdnak nincs sötét oldala. Tulajdonképpen az egész sötét.

– WERNHER VON BRAUN

A SZERZŐ ELŐSZAVA

Az emlékirat készítése közben ragaszkodtam a tényekhez, kivéve, amikor a tények nem voltak hajlandók idomulni az emlékezethez, az elbeszélői szándékhoz vagy az általam előnyben részesített igazsághoz. Megnyugtatom az olvasót, hogy mindenütt, ahol szabadon bántam a nevekkel, dátumokkal, helyekkel, eseményekkel és beszélgetésekkel, vagy a családtagok és történelmi személyiségek kilétével, motivációival és viszonyaival, ott teljességgel zabolátlannul tettem.

ÚJ! A RAKÉTA, AMELLYEL ÖN IS REPÜLHET!
AZ AMERIKAI HADITENGERÉSZET
Aerobee-Hi kutatórakétájának
PONTOS 1/20 ARÁNYÚ MODELLJE

- 4 év fejlesztőmunka, 50 000 \$ eszközöltség
- A rakétát és a motort az USA Fehér Hórnok Gyárában tesztelték
- A rakétamotort biztonságos „propelleres eszköznek” sorolta be az I.C.C.
- 150 m/h sebességgel száiguld 1000 láb magásra
- Tudósok és mérnökök a biztonságos rakétamodellrekesz hirtőkeket köszöntik
- Cape Canaveral miniben: tanulságos, megbízható, egyedi

Mérnökök 15 000 munkára alatt fejlesztették ki az USA haditengerészete Aerobee-Hi rakétájának hibetelen 1:20 léptékű modelljét, amely 1000 láb magasra repül (150-200 mph-val), majd a légű műanyag orrkúpjából kilőtt ejtőernyővel biztonságosan visszacsuszúdik a földre. 5 perche telik visszaesésig az erőtű, új motort beszerzési, és felkészítési újabb repülésre. Az I.C.C. által biztonságosnak írt, szilárd hajtóanyagú rakétamotor a Mechanis Illustrated Magazine-ban is szerepelt. A könnyen összeszerelhető készlet minden szükséges alkatrészt - 6 rakétamotort és egy sines kilövőt - tartalmaz, mindössze 9,95 dollárért. A teljes készlethez tartozó méretarány, 42" magas acél kilövőtorony - 10"-on belül állítható a szélkorrekció miatt - csupán 9,95 dollár. 6 db tartalék motor 2,95 dollárért. Pénzvisszafeztési garancia!

C/S CHABON SCIENTIFIC CO.
1308B LINCOLN BUILDING, 60 EAST 42nd STREET, NEW YORK 17

ESQUIRE : December 353

Hirdetés, Esquire, 1958. október

I

Elmondom, én hogyan ismerem a történetet. Amikor Alger Hisst kiengedték a börtönből, nagyon nehezen talált munkát. A Harvard jogi karán végzett, Oliver Wendell Holmesnál gyakornokoskodott, segédkezett az Egyesült Nemzetek megalapításában, ugyanakkor elítélték hamis tanúzásért, és mint a nemzetközi kommunizmus eszköze kétes hírnévre tett szert. Kiadott egy roppant unalmas memoárt, amit senki nem akart elolvasni. A felesége elhagyta. Nem volt se pénze, se kilátása. Végül az egyik megmaradt barátja megszánta a szerencsétlent, és szólt egy jó szót az érdekében. Ezután Hisst felvette egy New York-i cég, amelyik zongorahúrból flancos hajcsatokat gyártott és értékesített. A Feathercombs Inc. vállalkozás lendületesen indult, ám egy nagyobb versenytárs megtámadta, lemásolta a termékei dizájnját, elbitorolta a védjegyét, és az árainak is alávágott. Az eladások csökkentek. A béreket épphogy ki tudták gazdálkodni. Ahhoz, hogy helyet csináljanak Hissnek, valakit el kellett küldeni.

A letartóztatásáról szóló újsághírben a *Daily News* 1957. május 25-i számában nagyapám mint meg nem nevezett „halk szavú” munkatárs szerepel. Kollégái szemében csupán egy puha kalap volt a sarokban álló fogason. A Feathercombs értékesítési csapatának legszorgalmasabb, ám legkevésbé hatékony tagja volt. Ebédszünetben félrevonult egy szendviccsel és az *Ég és teleszkóp* vagy a *Repülési Hét* egy számával. Tudták róla, hogy

Crosley-t vezet, van egy külföldi felesége meg egy kamasz lánya, és valahol Bergen megye legmélyén lakik. Letartóztatása előtt nagyapám csupán kétszer hívta fel magára munkatársai figyelmét. Az 1956-os baseballbajnokság ötödik meccse alatt, amikor az irodai rádió bemondta az unalmast, nagyapám megjavította egy elektroncsővel, amit a telefon kapcsolótáblájának belsejéből fessegetett ki. És az egyik reklámszövegíró jelentette, hogy összefutott nagyapámmal a Paper Mill színházban Millburnben, ahol a külföldi felesége Serafina szerepét játszotta a *Rózsatetoválás*-ban. Ezeken kívül senki nem tudott szinte semmit a nagyapámról, és neki ez láthatóan tökéletesen megfelelt. Az emberek rég lemondtak arról, hogy beszélgessenek vele. Mosolyogni szokott, de nevetni már nem. Ha volt is véleménye a politikáról – vagy egyáltalán bármiről –, rejtély maradt a Feathercombs Inc. irodáiban. Az volt az általános nézet, hogy a kirúgása nem hatna negatívan a morálra.

Huszonnegyedikén reggel nem sokkal kilenc után a Feathercombs elnöke zajongást hallott az irodája előtt, ahová egy éles eszű lányt ültetett a hitelezők és revizorok kiszűrésére. Egy férfi beszélt sürgető hangon, egyre dühösebben. Az elnök asztalán a belső telefon újra meg újra zümmögött. Üvegcsörömpölés hallatszott. Mint amikor a telefonkagylót lecsapják. Mielőtt az elnök felállhatott volna, hogy megnézzze, mi ez a felfordulás, nagyapám rontott be. Egy fekete telefonkagylót (akkoriban tompa tárgy) lengetett, amiről háromlábnyi elszakított vezeték lógott.

Az 1930-as évek végén, amikor éppen nem biliárddal próbált pénzt keresni, nagyapám úgy végezte el a Drexel Műszaki Főiskolát, hogy mellette zongorákat szállított ki a Wanamaker üzletházból. A vállá alig fért be az ajtón. Göndör haja ellenállt a napi pomádéadagnak, és összevissza kunkorodott. Az arcába annyi vér szökött mérgében, hogy úgy festett, mintha leégett volna

a napon. „Még sosem láttam senkit annyira dühösnek – mondta egy szemtanú a *News*nak. – Szinte érezni lehetett, ahogy füstöl.”

A maga részéről a Feathercombs elnöke meglepve vette tudomásul, hogy egy mániákus kirúgását hagyta jóvá. – Mi ez az egész? – kérdezte.

Értelmetlen kérdés volt, és nagyapám nem is méltatta válaszra; mindig is úgy vélte, hogy ami magáért beszél, arra nem érdemes szót vesztegetni. Úgy érezte, a legtöbb kérdés csak arra való, hogy kitöltse az űrt, korlátozza a mozgást, lekösse az energiádat és a figyelmedet. Amúgy nagyapám és az érzelmei sosem voltak beszélő viszonyban. Megfogta a telefonvezeték szakadt végét. Kétszer a bal öklére tekerte.

Az elnök fel akart állni, de beleverte a térdét az íróasztalba. A széke kigurult alóla, és felborult, a kerekek pörögtek. Az elnök seggre esett, és felsikoltott. Zengő hang volt, már-már jódlízás. Nagyapám rávetette magát, az elnök pedig a Keleti Ötvenhetedik utcára néző ablak felé fordult. Annyit látott, hogy lent a járdán összeverődnek a járókelők.

Nagyapám az elnök torkára hurkolta a telefon zsinórját. Körülbelül két perce volt addig, amíg dühének rakétája elégeti az üzemanyagot, és visszazuhan a földre. Ami bőven elég. A második világháború alatt kiképezték a fojtóvas¹ használatára. Tudta, hogy ha rendesen csinálják, rövid idő alatt meg lehet vele fojtani valakit.

– Istenem! – rebegte a titkárnő, Miss Mangel, aki késve jelent meg a színen.

Akkor gyorsan cselekedett, amikor nagyapám berontott az irodájába, még hozzá olyan szag áradt belőle, emlékezett vissza később Miss Mangel, mint a fafüst. Sikerült kétszer megnyom-

¹ Zongorahúr, amit általában cipőfűzőbe rejtettek.

nia a belső telefon gombját, mielőtt nagyapám kikapta kezéből a kagylót. Nagyapám megfogta a telefonkészüléket. Kitépte a kagyló vezetékét az alsó részből.

– Azt meg kell fizetnie – közölte vele Miss Mangel.

Amikor harminckét évvel később elmesélte a történetet, nagyapám csodálata jeléül pipát rótt Miss Mangel neve mellé, de akkor, amikor a dührakétája még csak a parabola felénél járt, provokációnak vette. Kihajította a telefonkészülék alsó felét Miss Mangel irodájának ablakán. Az elnök által hallott csörömpölést az keltette, ahogy a telefonkészülék üvegszilánkok özönében kirepült az utcára.

Lent az utcán felháborodott kiáltás hallatszott, és Miss Mangel az ablakhoz ment. A járdán egy szürke öltönyös férfi ült, és felnézett rá. Kerek szemüvegének bal lencséjén vér látszott. Nevetett.² Emberek álltak meg segíteni neki. A portás közölte, hogy hívja a rendőrséget. Miss Mangel ekkor hallotta meg a főnöke sikoltását. Elfordult az ablaktól, és berohant az irodába.

Első látásra üresnek tűnt. Aztán hallotta, hogy cipő koppan a linóleumpadlón egyszer, majd még egyszer. Nagyapám tarkója bukkant fel az íróasztal mögül, aztán újra lesüllyedt mögé. A bátor Miss Mangel megkerülte az asztalt. A főnöke hason feküdt a padlón. Nagyapám a hátán ült lovagló ülésben, előregörnyedve a rögtönzött fojtóvassal. Az elnök hánykolódott és csapdosott, megpróbált átfordulni. Nem hallatszott más hang, csak ahogyan szattyánbőr cipőjének orra próbál fogást találni a linóleumon.

² Nagyapám csak annyit tudott, hogy a férfi, akit véletlenül kupán talált – szerencsére a készülék csak súrolta a fejét –, nem jelentette fel. A *Daily News* megnevezi az áldozatot: Jirí Nosek, a csehszlovák küldöttség vezetője abban a szervezetben, melyet Alger Hiss segített megalapítani. „A magas rangú vöröst először találta el repülő telefon – jelentette a *News* fapofával, majd hozátette –, Nosek azt mondta, jó cseh állampolgárként kötelességének érzi nevetni mindenben, amibe nem hal bele.”

Miss Mangel felkapott az elnök asztaláról egy papírvágó kést, és beledöfte nagyapám bal vállába. Nagyapám visszaemlékezése során sok évvel később ez a cselekedet is kapott egy dicséző pipát.

A papírvágó kés csak egy centire ment bele a húsba, de a fém elzárta nagyapám haragjának meridiánját. Felnyögött. – Mintha felébredtem volna – fogalmazott, amikor élete utolsó heteiben először elmesélte a történetnek ezt a részét. Leoldotta a telefonzsinórt az elnök nyakáról. Kihámozta a saját bal tenyerébe vajt árokból. A kagyló egy csattanással a padlóra esett. Nagyapám terpeszben felállt az elnökről, majd ellépett tőle. Az elnök a háttára fordult, és nagy nehezen felült, aztán fenéken hátraszánkózott egy résbe két irattartó szekrény között. Görcsösen kapkodta a levegőt. Amikor a padlóra zuhant, beleharapott az alsó ajkába, és a fogai most rózsaszínben virítottak.

Nagyapám Miss Mangel felé fordult. Kivette a kezéből a papírvágó kést, és letette az elnök asztalára. Amikor a dühe lecsillapult, mindig látni lehetett, ahogy a megbánás a szemébe tolul, akár a dagály. Karja a teste mellett lógott.

– Bocsássanak meg – mondta Miss Mangelnek és az elnöknek. Gondolom, az anyámnak is mondta, aki akkor tizennégy éves volt, és a nagyanyámnak is, bár lehet amellet érvelni, hogy ő legalább annyira hibás volt, mint nagyapám. Volt valamicske halvány remény a megbocsátásra, de nagyapám hangjából nem érződött, hogy számít rá vagy akár elvárja.

Nagyapámnak élete végén az orvosa erős hidromorfont írt fel a csontrák okozta fájdalomra. Akkoriban egy csomó német azzal foglalkozott, hogy lyukat üssön a berlini falba, és én éppen akkor mentem elbúcsúzni a nagyapámtól, amikor a Dilaudid

puha kalapácsa megrepesztette a hallgatása páncélját, és kiáradt a történet: a sorscsapások, a kétes szerencse, az időzítés és bátorság sikerei-kudarcai. Úgy két hete feküdt anyám vendégszobájában, és mire megérkeztem Oaklandbe, már majdnem hús milligrammot kapott naponta. Alighogy leültem az ágya melletti székre, szinte azonnal megeredt a nyelve. Mintha az én társaságomra várt volna, bár ma már úgy vélem, egyszerűen tudta, hogy fogytán az ideje.

Az emlékek nem időrendben bukkantak elő, kivéve a legelősőt, ami egyben a legkorábbi volt.

– Meséltem már neked azt – kérdezte a kábaság felhőjén heverve –, amikor kidobtam egy kiscicát az ablakon?

Nem mondtam neki sem akkor, sem később, amikor már elmerült a felhőben, hogy vajmi keveset mesélt az életéről. Akkor még nem hallottam a Feathercombs Inc. elnöke elleni támadásról, így nem tudtam rámutatni, hogy az életrajzában hangsúlyos motívumnak tűnik a defenzíválás. Később aztán, amikor mesélt Miss Mangelről, a telefonról és a cseh diplomatáról, inkább megtartottam magamnak az okoskodó megjegyzést.

– Elpusztult? – kérdeztem.

Éppen az ő epres zseléjét ettem. Semmi mást nem talált ínycsiklandónak, csak egy-két kanál tyúkhúslevest, amit anyám főzött neki megboldogult – Franciaországban született és nevelkedett – nagyanyám receptje alapján, aki egy csurrantásnyi citromlével ízesítette. Még a zselé sem igazán izgatta. Bőven maradt belőle.

– A harmadik emeletről – mondta nagyapám, majd hozzátette, mintha szülővárosa a gyémántkemény járdáról lenne ismert: – *Philadelphiában*.

– Mennyi idős voltál?

– Három- vagy négyéves.

– Jézusom. Miért csináltad?

Kidugta a nyelvét egyszer, kétszer. Ezt csinálta pár percenként. Gyakran úgy tűnt, mintha faragatlan ítéletnek szánná valamiről, amit az ember mondott neki, holott csak a gyógyszerek mellékhatása volt. A nyelve fakó volt, és érdes, akár a szarvasbőr. Gyermekkoromban párszor megmutatta – és én nagy becsben tartottam ezeket a pillanatokot –, hogy a nyelve hegyével megtudja érinteni az orra hegyét. Anyám vendégszobájának ablakán túl az East Bay ege olyan szürke volt, mint nagyapám napbarnított arca körül a hajkorona.

– Kíváncsiságból – felelte, és kidugta a nyelvét.

Megjegyeztem, hogy azt hallottam, a kíváncsiság ártalmas, különösen a macskákra.

Nagyapám gyerekkorában a szüleivel, az apja apjával és a testvérével, Reynarddal – anyám Ray bácsikájával – egy háromszobás lakásban élt a Tizedik utca és a Shunk Street sarkán Philadelphia déli részén.

Az apja, aki német ajkúnak született Pressburgban (ma Pozsony), több méteráruüzletbe és vegyesboltba belebukott az 1920–30-as években. Ezután lemondott arról, hogy tulajdonos legyen, italkereskedésekben brusztozott eladóként, és végignézte, hogy mások kasszáját rabolják ki. Nagyapám emlékeiben az anyjának erős háta és aranyszíve volt, egy „szent”, aki a férje és fiai szolgálatának szentelte magát. A fényképeken szögletes asszony, acélmerev ruhában, szénfekete lábbeliben, a keble akkora, mint két turbina. Majdhogynem analfabéta volt jiddisül és angolul is, de kötelezte nagyapámat, majd később Ray bácsit, hogy naponta olvasson fel neki a jiddis lapokból, hogy lépést tudjon tartani a zsidóságot sújtó legújabb sorscsapásokkal. A heti konyhapénzből mindig sikerült elsinkófálnia egy-két dollárt a *pushkedobozába*. A pogrom árvái enni kaptak, a menekültek pedig helyet a szabadság felé tartó gőzhajókon. Palesztinában egész domboldalokon termett részvétsikkasztásának narancsa. – Télen megfagyott a ruha a szárítókötélen – emlékezett nagyapám. – Neki kellett felcipelni azon a rengeteg lépcsőn. – Ray bácsit én a hatvanas évek végén playboyként ismertem meg, égkék garbonyakú

pulóvert és szürke tweedblézert viselt. Alfa Spidert vezetett, kiguvadó bal szemén koszos szemkendőt hordott. Amikor ránéztem, néha Hugh Hefner, néha meg Móse Daján jutott eszembe. Pedig Reynard szorgalmas és betegeskedő gyereknek indult. Annak idején nagyapám volt a vadóc. A kiscica kidobása az ablakon csak figyelmeztető jel volt.

Nyaranta reggeltől estig csavargott, keleten elment egészen az avas szagú Delaware folyóig, délen meg a kikötőig. Látott egy kilakoltatott családot, akik a járdán teáztak, körülöttük a kitett ágyak, lámpák, a Victrola lemezjátszó és rézkalitkában egy papagáj. Kibontott egy hamuvödör fedelén heverő újságpapírcsomagot, és egy marhaszemgolyót talált benne. Látott gyerekeket és állatokat, akiket vadul, mégis türelemmel és vigyázva vertek. Látott egy Nash kupét, amit megrohant a tömeg egy afrikai metodista epizkopális templom előtt: Marian Anderson lépett ki belőle, és mosolyának félholdja még hat évtized távolából is bevilágította nagyapám emlékezetét.

Philadelphia déli része tele volt szórva Moonblattokkal és Newmanekkel, azokkal a rokonokkal, akik majd megjelennek esküvőkön és temetéseken anyám gyerekkorában és később az enyémben. Az ő otthonaik voltak nagyapám állomásai. Ahogy egyiktől a másikig vándorolt, el az írek és olaszok uralta környékek mellett, nagyapám lefektette háborús tevékenysége alapjait. Titkos kapcsolatot tartott fenn az olasz pékekkel és boltosokkal, lótot-futott vagy söprögetett nekik, és fizetség gyanánt kapott pár pennyt, citromos vizet vagy egy meleg kenyérsücsköt. Aprólékosan tanulmányozta az emberek beszédmódját és viselkedését. Ha nem akartad, hogy a Christian Streeten elagyabugyáljanak, másképpen kellett lépkedned és más szögben tartani a fejedet, úgy, mintha oda tartoznál. Ha az se jött be – vagy ha nagyapámhoz hasonlóan nem volt ellenedre a haddelhadd –, akkor tisztességtelenül harcoltál. Még a Christian Street-i nagyme-

nők is visítottak, mint a malac, amikor a hüvelykujjadat a szemgödrükbe nyomtad. A vasúti töltésen, a női mell formájú trágyasilók mögött rendszeresen harc dúlt ágydeszkákkal, csődarabokkal, csúzlival-kővel. Nagyapámnak kiesett egy foga, eltört a karja, megszámlálhatatlan öltést szerzett. A bal fenekén mogorva heg jelezte egy sörösüveg nyomát, amire egyik verekedés közben ráesett egy üres telken a McCahan cukorfinomító mögött. A heg hatvan évvel később is látható volt, amikor ágytálat használt; ezüstös csücsörítés, az erőszak csókja.

Az eltűnései és sérülései nyugtalanították a szüleit, akik igyekeztek korlátozni. Szabályokat állítottak, határokat húztak; nagyapám aláasta és áthágta őket. Makacsul elhallgatta a részleteket és a neveket, nem hatott rá a testi fenyítés, hajlandó volt lemondani minden kiváltságról, amitől megfosztották, így végül megtörte a szüleit, akik feladták.

– Mit lehet csinálni egy olyan fiúval, aki macskákat dob ki az ablakon? – kérdezte az öreg Abraham, nagyapám nagyapja a pressburgi kiejtésével németül. Abraham az étkezőként is szolgáló nappali sarkában uralkodott, az aranyérpárnán trónolva a bibliamagyarázatai között. Már majdnem besötétedett, a nyár egyik utolsó szabad estéje volt.

– És ha eltévedt? – kérdezte nagyapám anyja ezredszer vagy milliomodszer.

– Nem tévedt el – mondta ki Ray bácsi a döntést, ami aztán megmaradt a családi Talmudban. – Tudja az, hogy hol van.

Nagyapám éppen egy vasúti kocsi alatt hasalt, a hat fa poggyászkocsi egyike alatt, ami fatuskón állt egy raktártelep túlsó végén a folyó mellett. A kocsikat utoljára arra használták, hogy a Baldwin–Felts nyomozóiroda embereit szállítsák a bányászsztrájk letörésére Paint Creekhez. Most egy földhányás előtt rostokoltak, és apránként felfalták őket a tátott szájú trombitavirágok.

Egy bikaszerű vasutas elől bujkált, egy Creasey nevű melák elől, akinek a bal szemét hályog fedte, és vöröses szőr nőtt az arca olyan részein, ahol szőrnek semmi keresnivalója. Creasey azon a nyáron párszor már istenesen eltángálta nagyapámat. Első alkalommal úgy kicsavarta nagyapám karját, hogy zengtek a csontok. Másodszor a fülcimpájánál fogva vonszolta keresztül a telepen a főkapuhoz, ahol aztán a csizmája sarkával illetve nadrágjának ülepét; nagyapám állította, hogy a fülcimpáján még mindig meglátszik Creasey hüvelykujjának lenyomata. Amikor Creasey harmadszor kapta nagyapámat illetéktelen behatoláson, az egyenruhája bőrszíjával náspángolta el jó alaposan. Ezúttal nagyapám úgy tervezte, addig marad a vasúti kocsi alatt, amíg Creasey tovább nem megy, vagy fel nem dobja a bakancsot.

Creasey az istennek sem akart odébbállni, cigarettázott, a gazban járkált a sínek és a telep másik része között. Nagyapám hason fekve figyelte a poros csizmáját a pitypang és villámpor ritkás függönyén át. Csoszog, megáll, megfordul, visszajön. Pár percenként cigaretta pottyant a kavicsra, és érte el a vég Creasey jobb csizmájának talpa alatt. Nagyapám üvegkupak nyitását hallotta, folyadék loccsanását, bőfögést. Az a benyomása támadt, hogy Creasey vár valakire, elüti az időt, esetleg a bátorságát gyűjti.

Nagyapám ezen eltöprengett. Creasey-nek folyamatos mozgásban kellett volna lennie, átfésülni a telepet hobók, csavargók és olyan fosztogatók után, mint nagyapám is, akiket az a hír vonzott a Greenwich Yardra azon a nyáron, hogy ingyen lehet vinni szenet, ami leborult a kikötőbe tartó tehervagonokról. Creasey első alkalommal éppen azért kapta el, mert nagyapámat lelassította a cukroszsákba mért tizenöt kiló szén. Most miért nem végzi azt a feladatot, amiért a Pennsylvania Vasúttársaság fizeti? Feje felett a poggyászkocsiban nagyapám kis állatokat hallott, amik a fészükben ébredtek, és készültek az éjszakai teendőikre. Az anyjától szerzett természettudományos ismeretek alap-

ján tudta, hogy ez a teendő abban merül ki, hogy megharapnak kisfiúkat, és veszettséget adnak nekik.

Végül Creasey eltaposta az ötödik cigarettáját is, kortyolt még egyet, aztán végre-valahára elindult. Nagyapám harmincig számolt, majd kicsusszant a kocsi alól. Lesöpörte a koszt a hasáról, ahol bökte a bőrét. Kiszúrta Creasey-t, aki egy zsákot cipelve tartott az egyik kis stukkóház felé, amik elszórva álltak a telepen. Amikor nagyapám először lógott be a Greenwich Yardra, elbűvölte a gondolat, hogy a vasutasok kis házai olyanok, mint a pásztorok, akik vonatokat terelnek. Hamarosan kiderítette, hogy senki nem lakik a bungalókban. A feketével lefestett ablakokon drótháló is feszült, és ha az ember az ajtóra tapasztotta a fülét, áram zümmögését hallotta, és néha olyan kattanást, mint egy banki páncélterem ajtajának a szerkezete. Mostanáig nagyapám senkit sem látott bemenni vagy kijönni egyikből sem.

Creasey levett egy kulcskarikát a csípőjéről, és beengedte magát. Az ajtó halkán becsukódott mögötte.

Nagyapám tudta, hogy indulnia kéne haza, ahol meleg vacsora és hűvös szemrehányás várja. Éhes is volt, és már gyakorlatot szerzett a süketségben és a megbánásban. De azért jött ma ide, hogy még egyszer felálljon arra a vasúti jelzőhídra, amit már a magáénak tekintett, és búcsút intsen egy újabb nyárnak.

Átvágott a telepen, és az egyik pályatest mellett osont a jelzőhídja felé. Felkapaszkodott a szervizlétrán, majd négykézláb kimászott a fémhíd közepére, tizenöt lábnyira a sínek fölé. A központi jelzőlámpa testébe kapaszkodva felállt. Tornacipős lábának hegyét bedugta a fémrács lyukaiba. Elengedte a lámpát, és széttárt karral egyensúlyozott, csak a bokája kapcsolta a forgó földhöz. A Shunk Street-i bérlakástömbig nyúló pályaudvar válogatta és terelte a guruló árut New York, Pittsburgh és St. Louis felé. Szerelvények és kocsik csörömpöltek, zörögtek és szántottak barázdát a homályban.

Keletnek fordította az arcát. New Jersey felett úgy tömörült a sötétség, akár egy viharfelhő. A folyón túl terült el Camden, Camdenen túl a jersey-i part, a parton túl az Atlanti-óceán, és azon túl Párizs, Franciaország. Az anyja testvére, az argonne-i csata veteránja elárulta nagyapámnak, hogy annak a városnak a „cicázóiban” a férfiember még egy határt átléphet, azt, ahol a selyemharisnya fehér combbal találkozik. Nagyapám átölelte a jelzőoszlopot. Nekinyomta csípőjét a sima fémfelületnek, és felnézett az esti égboltra. Telihold kelt fel, a szöge és a föld légköre miatt olyan színt kapott, akár a barack húsa. Nagyapám azon az utolsó nyári pénteken szinte egész nap egy *Szupertudományos elképesztő történetek* című magazint olvasott, amit az apja boltjának raktárában talált más eladatlan magazinok között. Az utolsó történet egy hősiес földlakóról szólt, aki atomhajtású rakétában a Hold sötét oldalára utazik, ahol bőven talál levegőt és vizet, megvív a vérszomjas szelenitákkal, és beleszeret egy fehér bőrű, egészséges holdbéli hercegnőbe. A holdon kemény volt az élet, és a hercegnő rendszeresen megmentésre szorult.

Nagyapám a holdat nézte. Eszébe jutott a történetben szereplő nemes lány meg annak „kecses, hullámzó teste”, és érezte, hogy egy benső áradat a lány felé sodorja, felemeli az égbe, akár Énokot a forgósziel. Sóvárgása égi dagályán siklott felfelé. Számíthat rá a lány. Ő majd a megmentésére siet.

Ajtó csapódott, Creasey jött ki a kisházból, és folytatta az esti körútját. A zsák már nem volt nála. Kissé merev léptekkel átlábalt az egyik sínpáron, és eltűnt a vagonok között.

Nagyapám leereszkedett a jelzőhídról. A hazaút nem a kisház felé vitt. De a vén Abraham helyes ítéletet mondott a nappali sarkából: semmit nem lehet csinálni egy olyan fiúval, aki ki-dob egy kismacskát az ablakon Philadelphia járdájára csak azért, hogy lássa, mi történik.

Nagyapám odament a rácsos, fekete ablakú kis házhoz. Egy egész percig csak állt, és nézte. Az ajtóhoz szorította a fülét. Az elektromos zümmögés mellett emberi hangot hallott: fuldoklást, nevetést vagy zokogást.

Bekopogott. A hang félbeszakadt. A ház titokzatos óraműve ketyegett. A rendező pályaudvarról felhergelt mozdony tutulása hallatszott, arra készült, hogy hosszú teherszállítmányt húzzon nyugatnak. Újra kopogott.

– Ki az?

Nagyapám megmondta a kereszt- és a családnevét. Kicsit belegondolva hozzátette a címét is. Az ajtó túlsó feléről hosszas, immár világosan kivehető köhögés hallatszott. Amikor véget ért, mocorgást hallott, ágy vagy szék nyikorgását.

Egy lány kémelet ki, arca jobb felét takarta az ajtó, amit két kézzel markolt, és lerítt róla, hogy bármikor kész becsapni. A feje látható részét összetapadt, hidrogénezett haj borította. A bal szeme körül, a vékony szemöldök alatt smink és szempillafesték keveredett foltokban és dudorokban. Bal kezén sötét meggyszínre lakkozta hosszú körmét. A jobb kezén nem festette a körmét, és lerágta. Kockás férfifürdőköpenyt viselt lazán. Ha meglepődött is, nem mutatta. Ha sírt is korábban, most már nem. Csakhogy nagyapám kiismerte Creasey-t, ahogy az ember kiismeri azt, aki többször is elveri. A fájdalom mibenléte, amit Creasey a látogatásai során okozhatott ennek a lánynak, ismeretlen maradt nagyapám előtt, de éppen a tudatlansága miatt még élesebben élte meg a felháborodást. Láta a lány elkenődött szemfestékében. Érezte a Javela víz illatában és a hónaljzagban, ami a félig nyitott ajtó mögül szivárgott.

– Mi van? – kérdezte a lány. – Mit akarsz, Shunk Street?

– Láttam, hogy bejön ide az a rohadék Creasey – mondta nagyapám.

Ezt a szót nem volt szabad felnőttek, főleg nők előtt használni, de ebben az esetben ideillőnek érezte. A lány arca teljesen előbukkant az ajtó mögül, akár a hold egy gyárfal mögül. Alaprobban megnézte nagyapámat.

– Rohadék – mondta –, ebben igazad van.

Nagyapám látta, hogy a lány haja a választék jobb felén olyan rövid, mint az övé, mintha azon a felén tetves lett volna. Felső ajkának jobb felén szőr serkent, és felpöndörödő bajuszkat alkott. A jobb szeme nem volt kifestve, felette sűrű, fekete szemöldök húzódott. Eltekintve az álla két oldalán egyforma borostától, mintha egy láthatatlan szabály egyenlő férfi és női részre osztotta volna. Nagyapám hallott és nem hitt el beszámolókat cirkuszi hermafroditákról, macskalányokról, majomlányokról, négylábú nőkről, akik olyanok, akár az asztalok. Most átértékelte volna az álláspontját, ha nem látja azt is, hogy a laza flanel fürdőköpenyt nyaktól lefelé mindkét oldalon nőies idomok töltik ki.

– Egy kukkantás öt cent, Shunk Street – mondta a lány. – Tartzol nekem tíz centtel.

Nagyapám zavartan a cipőjére nézett. Nem volt rajta mit nézni. – Gyere – fogta meg a lány karját. A köntös flanelanyagán keresztül is érezte, hogy a lány lázas.

Az egy rántással kiszabadította a karját.

– Egy ideig még nem jön vissza, de azonnal indulnunk kell – mondta nagyapám. Az ő nagynénjei arcán is volt bajuszka, nem nagy ügy. Megmentő akart lenni, és most itt volt az alkalom. – Gyere!

– Vicces vagy. – A lány kihajolt az ajtóból, szétnézett mindkét irányba. Cinkosan halkabbra vette a hangját. – Meg akarsz menteni?

Az ő szájából úgy hangzott, mintha ennél sületlenebb ötlet még sohasem született volna. Nyitva hagyta az ajtót, és bement. Leült egy összecsukható ágyra, és magára terített egy merev ta-

karót. Egy befőttesüveg felfordított kupakján rogyadozó gyertya állt, fényében fekete kapcsolókkal és mérőórákkal teli kapcsolótáblák csillantak meg. Creasey hátzszakja a padlón hevert.

– Hazaviszel a mamádhoz meg a papádhoz? – kérdezte a lány olyan hangon, hogy nagyapám egy pillanatra kiábrándult belőle.
– Egy tébécés, drogos kurvát?

– Elvihetlek kórházba.

– Vicces vagy – mondta a lány immár gyengédebben. – Már láttad, hogy ki tudom nyitni az ajtót, szivi. Nem vagyok fogoly.

Nagyapám úgy érezte, a zárnál többel tartják fogságban, de nem tudta, hogyan öntse szavakba ezt az érzést. A lány a hátizsakba nyúlt, és kivett egy csomag Old Gold cigarettát. Olyan eleganciával gyújtott rá, amitől fiatalabbnak látszott, mint nagyapám első látásra hitte.

– Creasey haverod már megmentett – közölte a lány. – Hagyhathott volna megdögölni ott, ahol talált, félholtan, arccal a salakban. Ahová azok az Ealing fiúk kihajítottak.

Elmesélte, hogy tizenegy éves korától utazott az Entwhistle–Ealing testvérek cirkuszával az Indiana állambeli Peruból. Lánynak született a floridai Ocalában, de a pubertás alatt a természet átszabta bajusszal és állszőrrel.

– Kis ideig szinte teljesen átmentem fiúba, de mostanában inkább a lány felem népszerű. – Összefonta a karját a melle alatt.
– A testem egész életemben szórakozott velem.

Nagyapám azt akarta felelni, hogy ő ugyanígy van az agyával, azzal a szervvel, amelynek a felháborító idealista kitéréséhez csak az erőszakról való ábrándozása mérhető. De arra gondolt, hogy nem lenne helyes a saját bajait a lányéhoz mérni.

– Azt hiszem, azért szoktam rá a szerre – tette hozzá a lány.
– Egy hermafrodita még valami. Van benne egy kis költészet. De egy szakállas nőben nincs semmi költészet.

Éppen szundikált, mesélte, magánál sem volt, amikor a cirkuszosok megelégteltek, és kidobták a cirkuszi vonatból, ami a pályaudvarról Altoona felé indult.

– Creasey találta meg a bőröndömet, amit azok a seggfejek kihajítottak. Elszállásolt ezen a kényelmesen szálláson. – Megigazította a lábát, és mielőtt a takarót szoroson magára húzta, észrevette, hogy nagyapám megpróbál belesni a két lába közti árnyékba. – Creasey egy rohadék, az igaz, de hoz kaját, cigit és magazinokat. És gyertyát, hogy tudjak olvasni. Csak szert nem hoz. Nemsokára úgyis mindegy lesz nekem. De addig nem kér többet az ellátásért, mint amit adni tudok neki.

Nagyapám a terve hamvait mérlegelte. Úgy érezte, a lány azt akarja mondani, hogy meg fog halni, és ebben a szobában tervezi, ami ugrált a gyertyafényben. A vére ott virított egy gyűrött düftinrongyon, a gypajútakarón és a köntöse gallérján.

– Creasey nem rossz ember, és a Shunk Streeten örülni fognak a hírnek, hogy volt olyan kedves, és meghagyta a szüzességemet. A szó szoros értelmében. – Látványosan izgett-mozgott az ágyon. – A vasutasok gyakorlatias ipsék. Mindig megtalálják a kerülő utat.

Aztán elkezdett köhögni a düftindarabba, még jobban összevérézte. A takaró az erős köhögéstől kioldódott, és nagyapám megszemlélhette a lány lábát. Nagyon sajnálta a lányt, de akkor sem tudta elszakítani tekintetét a köntösmélyi sötétől. A köhögőroham elmúlt. A lány összehajtotta a véres szövetet, hogy a tiszta része látszódjon.

– Kukkants be, Shunk Street – mondta. Felemelte a kockás fürdőköpeny szélét, és széttárta a lábát. Hasának sápadt szalagja, a sötét szőrcomó, a rózsaszín szeméremajak: mindez egész a haláláig úgy lobogott nagyapám emlékezetében, akár egy zászló. – A vendégem vagy.

Nagyapám érezte a zsongást az arcán, a torkában, a mellkasában, az ágyékában. A lány lehunyta a szemét, és kicsit megemelte a csípőjét. – Nyugodtan érintsd meg, ha akarod, édesem.

Nagyapám ajka és nyelve nem bírt szavakat formálni. Oda ment, kezét a lány lába közti szőröcsomóra tette. Ott tartotta, merev ujjakkal, mintha hőmérsékletet vagy pulzust mérne. Megállt az éjszaka, a nyár, megállt maga az idő és a történelem is.

A lány szeme felpattant. Előrelendült, félrelökve nagyapámat, csupasz kezével betapasztotta a száját, a festettel meg a düftint kereste. Nagyapám levágott szárú kordnadrágja hátsó zsebéből előhúzott egy ropogós, fehér zsebkendőt. Átnyújtotta neki az anyja belévetett reményének bizonyítékát, aki minden reggel tiszta zsebkendővel küldte ki a világba. A lány összegyűrte az öklében, mintha azt se látta volna, hogy ott van. Nagyapám figyelte, sokáig figyelte, ahogy a lány teste belülről szakad szét. Attól félt, hogy akkor és ott meghal, a szeme láttára. A lány hamarosan sóhajtott, és hanyatt zuhant az ágyra. A gyertyacsonk fényében csillogott a homloka. Óvatosan vette a levegőt. Félig nyitott szeme nagyapámra szegeződött, de percek teltek el, mire újra látta is.

– Menj haza – mondta neki.

Nagyapám kihúzta a szeplőtelen zsebkendőt az ökléből. Széterítette, akár egy térképet, és a lány homlokára fektette. Megigazította a fürdőköpenyt, majd a rémes takarót az álláig húzta, amin volt egy kisbabás gödröcske. Aztán az ajtóhoz ment, de megtorpant, és visszanézett rá. A lány melege úgy megtapadt az ujjbegyén, akár egy illat.

– Gyere majd vissza, Shunk Street – mondta a lány. – Talán még hagyom, hogy megments.

Mire nagyapám jóval sötétedés után hazaért, egy rendőrbiztost talált a konyhában. Nagyapám nem vallott be semmit, és nem szolgált információval. A rendőr nógatására dédnagyapám

pofon vágta nagyapámat, és megkérdezte, hogy tetszik neki. Nagyapám azt felelte, tetszik. Úgy érezte, megérdemel némi fájdalmat, amiért nem sikerült megmentenie a lányt. Megfordult a fejében, hogy beszél róla a rendőrnek, de a lány saját bevallása szerint kábítószeres és kurva volt, és nagyapám inkább meghalt volna, mint hogy beköpje. Úgy érezte, akárhogy dönt, elárulja. A megérzésére hallgatva inkább nem szólt semmit.

A rendőr folytatta a járőrözést. Nagyapám végighallgatta a kioktatást, fenyegetést, vádaskodást. A szokásos egykedvűségével tűrte, aztán vacsora nélkül küldték lefeküdni, és a következő hatvan évben megőrizte a pályaudvaron látott kettéosztott lány titkát. Másnapról munkára fogták a boltban, hét közben iskola előtt és után, vasárnap meg egész nap. Csak a következő szombat délután, *súl* után tudott visszamenni a Greenwich Yardra. Már sötétedett, előző éjjel megérkezett az esős idő. A sínek talpfái közti tócsákban a visszatükröződő ég higanyfoltnak látszott. Addig kopogott a kisház ajtaján, hogy a karja is belefájdult.